

Imam Hoessein - De Slag bij Karbala

Voor de Sji-ieten is de dood van Hoessein één van de belangrijkste gebeurtenissen uit de Islamitische geschiedenis. Wie was deze derde imam die sneuvelde tijdens de slag bij Karbala?

Oorsprong van het conflict

Na de dood van de profeet Mohammed in 631, hadden de leden van de Islamitische gemeenschap, de oemma, niet meteen een opvolger. Volgens het Islamitisch geloof is Mohammed de laatste profeet, dus wie zijn opvolger ook was, hij zou geen profeet zijn. Het gevaar dat de oemma uit elkaar zou vallen was zeker aanwezig. In een noodvergadering tussen de belangrijkste leiders werd besloten dat Abu-Bakr de opvolger van Mohammed, oftewel de kalief zou worden. Abu-Bakr was de schoonvader en een goede vriend van Mohammed. Hij was de eerste buiten de familie van Mohammed die zich had bekeerd tot de Islam.

Juist deze beslissing zou later grote gevolgen hebben voor de eenheid van de Islamitische gemeenschap. Een kleine groep volgers had namelijk liever een familielid van Mohammed als eerste kalief gezien. Deze groep zag Ali als zijn enige opvolger. Ali was de neef van Mohammed en de man van de dochter van de profeet. De groep kreeg uiteindelijk haar zin toen Ali de vierde kalief werd. Tijdens zijn heerschappij vocht hij een burgeroorlog, een fitna, tegen Mu'awiya, de gouverneur van Syrië. Toen Ali werd vermoord, werd Mu'awiya de eerste kalief van de Ummayadendynastie.

Vredesverdrag en schending daarvan

Na de moord op Ali, stelde diens zoon Hasan een verdrag op met Mu'awiya. Volgens dit verdrag mocht Mu'awiya regeren als kalief, maar mocht hij niet worden opgevolgd door zijn zoon. De Islamitische gemeenschap bleef ondanks dit verdrag sterk verdeeld in een groep die de Ummayaden steunde en een groep die liever een nakomeling van Ali zag regeren.

Toen de zoon van Mu'awiya, Yazid, buiten de afspraken om toch aan de macht kwam, brak er opnieuw een burgeroorlog uit. Veel van de Islamitische leiders waren niet tevreden met zijn politieke beleid en vonden de opvolging op basis van afkomst niet legitiem. De heerschappij van Mu'awiya moest ten einde komen en zijn opvolger moest een bindende factor zijn binnen de oemma. Omdat Hasan, de oudste zoon van Ali, inmiddels al overleden was, kwam men al snel uit bij Hoessein, de tweede zoon van Ali ibn Aboe Talib (de neef van Mohammed) en Fatima Zahra (de dochter van Mohammed). Hoessein was op dat moment 54 jaar en leefde in de handelsstad Medina. Hij was tevens de derde imam van de Twaalf Imams, na zijn vader en zijn broer Hassan. Hij erkende de nieuwe kalief niet en werd door ontevreden leiders van Arabische stammen overgehaald om ten strijde te trekken tegen Yazid.

De Slag bij Karbala, een ongelijke strijd

Hoessein vertrok met een groep vrienden en familie richting Damascus. Hij hoopte dat hij steun zou krijgen van soldaten uit een legerbasis in Kufa, maar die hulp kwam niet. In 680 stonden de legers van Hoessein en Yazid tegenover elkaar in Karbala, in het huidige Irak. Hoessein vocht een ongelijke strijd. Zijn 72 soldaten stonden tegenover een leger van 10.000 man en konden de strijd onmogelijk winnen. Alle soldaten kwamen om het leven, de familie van Hoessein werd gevangengenomen en het hoofd van Hoessein werd afgeleverd aan Yazid in zijn paleis in Damascus. De slag bij Karbala was het begin van de tweede fitna, die bijna tien jaar zou duren en opnieuw gewonnen werd door de Ummayaden. Deze slag vond plaats op 10 muharram 61 oftewel 10 oktober 680 en wordt elk jaar herdacht tijdens Asjoera ("tiende" dag van Muharram). Het is een dag van verdriet en godsdienstige plechtigheid voor de sji-itische moslims.

Het graf van Hoessein bevindt zich in Karbala in de Imam Hoesseinmoskee. De moskee trekt elk jaar miljoenen pelgrims. Het hoofd werd naar Damascus gebracht, waar het aan de kalief werd getoond. Binnen de Grote moskee van Damascus is er een heiligdom (alleen toegankelijk via het binnenhof) waar in een schrijn het hoofd van Hoessein bewaard zou zijn. Talrijke sji-itische pelgrims komen hier deze relikwie

vereren. In Caïro beweert men echter dat het hoofd van Hoessein daar in de moskee van Sayyidna al Hussein aanwezig is. Maar daar zijn geen bewijzen van te vinden.

Betekenis voor de sji-ieten

Onder een groep moslims stonden Ali en Hoessein door deze geschiedenis bekend als martelaren. Ze werden beschouwd als een voorbeeld in het verzet tegen tirannie. Hun volgelingen verzamelden zich in de Shi'at Ali, de partij van Ali, een groep die we nu nog kennen als de sji-ieten. De sji-ien erkenden de kaliefen niet en erkennen de nakomelingen van Ali als imam, leider van de Islamitische gemeenschap. De sji-ien vormen de grootste minderheid binnen de Islamitische stromingen, terwijl de meeste moslims zichzelf soennieten noemen en minder waarde hechten aan de gebeurtenissen rond Ali, Hoessein en hun nakomelingen.

In de geschiedenis van het Midden-Oosten zijn er verschillende sji-itische rijken ontstaan die tegenstand boden tegen de soennitische kaliefen. Het land Iran wordt op dit moment geleid door sji-ieten, in de Iraanse revolutie speelde het martelaarschap van Hoessein een belangrijke symbolische rol. Het verschil in politiek religieuze overtuiging tussen de soennieten en sji-ien is vaak een oorzaak van conflict. Jaarlijks herdenken de sji-ieten de dood van Hoessein in de tien dagen voor Asjoera, de tiende dag van de Islamitische maand Muharram.

Herdenking in Suriname

Het sji'ietische Tadjiya-festival was in Suriname zeker tot 1945 zo mogelijk populairder dan het led-UL-Fitr-feest. Tadjiya is de rouwplechtigheid rond de martelaarsdood van Husayn, de kleinzoon van de profeet Mohammed. De optocht is hierbij een belangrijk element. Tijdens de optocht wordt een grote van bamboe gemaakte en versierde tabut (graf in de vorm van een toren) rondgedragen. Muziek en dans vormen integrerende bestanddelen van de optocht. Iedere wijk of dorp met hindostanen deed eraan mee. Ook hindoes, creolen en javaanse moslims namen hieraan deel. Na 1945 raakte Tadjiya langzamerhand in de vergetelheid. Slechts incidenteel en minder groots kwam men na 1945 nog een Tadjiya-optocht tegen. De laatste, geïnitieerd door de afdeling cultuurstudies van het ministerie van onderwijs & volksontwikkeling, die op grootse wijze werd aangepakt vond plaats in 1987.

In Trinidad wordt het Tadjiya-festival nog steeds gevierd, maar daar draagt het feest de naam Hosay - een duidelijke herinnering aan de naam van Husayn. Wel moet worden opgemerkt dat de optocht hier veel weg heeft van een carnavalsoptocht. Momenteel telt Trinidad nog zo'n 500 sji'ieten. Dat is vermoedelijk de reden dat het festival daar overleefde. In Suriname gaat de viering van Tadjiya terug tot in de contractperiode en heeft deze in haar grotere vorm tot in de jaren tachtig stand gehouden. Tadjiya vond plaats in de districten, overall waar zich concentraties van hindostanen bevonden.

De eigenlijke herdenking begon gedurende de eerste tien dagen van de maand Muharram, vooraf aan het naar buiten dragen van de graftonen, de tabut. Wanneer de maand Muharram in zicht kwam, staken mensen de hoofden bij elkaar. Als ze besloten een graftoren te bouwen, vond een werkverdeling plaats. Gedurende deze tien dagen bouwden verschillende Tadjiya-groepen van acht à tien man een graftoren met een raamwerk van bamboe en hout, beplakt met gekleurd vliegerpapier en versierd met spiegeltjes, kerstballen en dergelijke. Volgens een informant, een oud-contractant, zou de toren nagenoeg gelijk zijn aan de tabut die men in India bouwde. Alleen het gebruik van parwa-hout zou volgens hem een Surinaamse toevoeging zijn. De graftoren stelt een replica voor van de tombe van Husayn. De uivormige koepel, die de bekroning van de toren vormt, zou symbool staan voor het afgehakte hoofd van Husayn, dat na de slag bij Kufa als bewijs van de overwinning triomfantelijk door de vijand op een zwaard gestoken te paard door de stad werd rondgedragen. Vandaar dat op de cauka, de stellage waarop de graftoren geplaatst werd, vaak de vorm van een paard werd gebouwd, eveneens beplakt met gekleurd papier. Tijdens het bouwen reciteerde een maulvi of iemand anders die goed de koranverzen kende, gebeden, de dua's. Die dua's waren gericht tot God, maar er werd ook gebeden tot de geest van Husayn.

Doorgaans werd bij de leider van de groep op het erf een stuk afgeschermd en een overkapping van houten palen met zinkplaten gebouwd, waar de toren gemaakt zou worden. Ook bouwde men de toren wel in de

loods van de plaatselijke rijstpelmol. Daar was tenminste genoeg ruimte, want niet zelden kreeg de Tadjija-toren een hoogte van zo'n vijf meter. Ook hindoes deden soms mee aan het rituele bouwen van de toren en aan de optocht. Meer dan eens werden in één dorp verschillende torens gebouwd, soms wel zes of zeven. Men mocht de plek waar de graftoren gebouwd werd niet zomaar betreden: de persoon moest daarvoor ritueel rein zijn.

Verdwijnen van de Tadjija viering in Suriname

Hindostaanse moslims schrijven het verdwijnen van de Tadjija in Suriname toe aan de kleine sji'itische minderheid. Hoewel exacte cijfers over de omvang van de sji'ieten ontbreken, mogen we aannemen dat ze niet dominant waren, hun belangrijkste festival echter wel. En hoe diep de religieuze betekenis ging, is te zien aan de viering van Muharram elders ter wereld, waar de deelnemers zichzelf slaan met zwepen of kettingen. Deze zelfkastijding kwam volgens de geraadpleegde bronnen in Suriname niet voor.

Hoe het ook zij, de herdenking van de martelaarsdood van Hoessein is voornamelijk een Sji-itische aangelegenheid en heeft geen voorname plaats in de gangbare Islamitische traditie, waarbinnen Eid ul-Fitr en Eid ul-Adha de grootste vieringen zijn.

Bronnen:

https://nl.wikipedia.org/wiki/Slag_bij_Karbala

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Hoessein_\(imam\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Hoessein_(imam))

<https://isgeschiedenis.nl/reportage/martelaar-hoessein-en-de-oorsprong-van-het-sjiisme>

https://www.dbnl.org/tekst/oso001200101_01/oso001200101_01_0025.php

